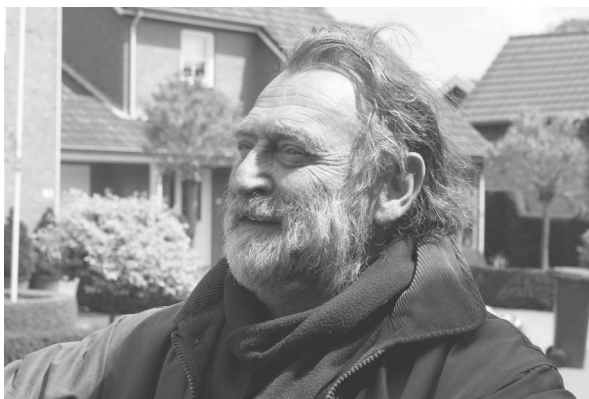

In Memoriam Henk Hillegers (1940-2015)

Het is niet altijd mooi weer als de Kornoelje bloeit

Op 24 maart dit jaar overleed Henk Hillegers, precies op de dag dat hij 75 jaar werd. De voorkant van de kaart waarmee familie en vrienden zijn kennissenkring van zijn verscheiden op de hoogte stelden, toonde Henk zoals hij bij velen voor altijd in herinnering zal blijven. Met die wat onpeilbare blik rechtuit de wereld inkijkend, verwonderd, schalks, een glimlach die langs de kaken omhoog krult, de bril omhooggeschoven op zijn voorhoofd. En staand voor een Gele kornoelje, de Kõnkernõl, een van zijn favoriete planten, waarover hij diverse artikelen heeft geschreven. De liefde voor deze plant kwam een jaar geleden nog breeduit aan bod in een aan deze voorjaarsbloeiër gewijde bundeling van 25 interviews die door Henk waren afgenomen en van commentaar voorzien. Naast een ode aan de kornoelje was dit boekje onuitgesproken ook een ode aan Henk Hillegers.

Henk Hillegers, verhalenverteller, Limburger in hart en nieren, die in het verre Groningen zijn universitaire opleiding heeft genoten. Tweede zoon van een uit zes jongens bestaand gezin. Nog tweemaal zou hij voor wat langere tijd het vertrouwde en beminde cultuurlandschap van het Mergelland verlaten, voor het vervullen van zijn militaire dienstplicht en, eerder al, voor een verbanning naar een kostschool in Roermond, zoals hijzelf in het Curriculum vitae in zijn proefschrift vermeldt. Mijn eerste ontmoeting met Henk dateert van 35 jaar geleden en vond plaats op – hoe kan het ook anders – de Bemelerberg, of zoals Henk ‘zijn’ helling noemde: de Bemelerhei. Ik was trots op mijn allereerste artikel (samen met Stephan Hennekens), over de fenologie van de hier voorkomende hellinggraslanden, en kreeg

een lange, in een met vulpen geschreven brief van ene Henk Hillegers. Hij vroeg naar nadere gegevens van enkele zeldzaamheden die volgens ons artikel in het verleden op de Bemelerberg zouden zijn waargenomen. In onze jeugdige onbezonnenheid hadden wij voetstoots – en zoals al snel zou blijken onterecht – aangenomen dat deze soorten, die vermeld stonden van de omgeving van Bemelen, het terrein zelf zouden betreffen. Ik ontmoette een broodmagere man, want Henk was ernstig ziek teruggekomen van een bezoek aan de tropen. De vergissingen waren snel vergeten en Henk vertelde honderduit, diep bezorgd over de slechte toestand waarin de graslanden zich bevonden. Vele ontmoetingen en vriendschap zouden volgen. Met nog veel en veel meer verhalen na ons eerste treffen op de Bemelerberg. Over van alles en nog wat. Hij vertelde over vakwerk en vakwerkhuisen, over volksgebruiken, over de etymologie van woorden als drieslag (volgens Henk afgeleid van dries liggen), misweg en groene weg (beide afgeleid van mest), over feestdagen en hun heiligen, over hoe in zijn jeugd de hamsters in de akkers werden bestreden, over het maken van stroop, en hij liet zien hoe je van Fluitenkruid inderdaad een fluitje maakt. Nu allemaal dierbare herinneringen.

Wie tegenwoordig een bezoek brengt aan de hellinggraslanden in het Heuvelland en blijmoedig het geblaat van die prachtige mergellandschapen beluistert, of het nu de Sint-Pietersberg, de Bemelerberg, het Gerendal, het Gulpdal of de hellingen in de omgeving van Ubachsberg betreft, met volop orchideeën en andere bijzondere planten, kan zich nauwelijks voorstellen dat dit schouwspel bijna voor goed verleden tijd was geweest. En ... het is op de eerste plaats aan Henk te danken dat het gelopen is zoals het gelopen is. Hij wist in België (samen met Jo Willems) enkele schapen op te duiken die duidelijke trekken hadden van de dieren die vroeger in Zuid-Limburg weidden. Hij bouwde met deze dieren een eigen kudde op en wist via een nauwgezet opgezet en doorgevoerd fokprogramma het oorspronkelijke heideschaap terug in Zuid-Limburg te krijgen. Inmiddels alweer vele jaren een erkend huisdierras. Een heel ander dier dan bijvoorbeeld die Texelaren, die door Henk steevast grasvarkens werden genoemd. Hij wist de terreinbeheerders te overtuigen dure investeringen te doen in afrasteringen en het opzet-

ten van een eigen kudde schapen. Hij begon gegevens te verzamelen, eigen en originele waarnemingen in het veld maar ook heel veel historische gegevens, aan de hand van gesprekken met de oude schaapherder Sjang Brouwers, uit oude rapporten en archieven, waarvoor hij tientallen artikelen heeft geschreven. Kennis die Henk uiteindelijk heeft gebundeld in zijn inmiddels klassieke proefschrift *Heerdgang in Zuidelijk Limburg* (1993) een boek dat alleen al door de originele tekeningen van meer dan botanische waarde is. Van grote betekenis was ook zijn monografie over de Bemelerberg uit 1984, met tientallen bijdragen van onderzoekers uit de meest uiteenlopende vakgebieden.

Om nu te zeggen dat Henk Hillegers voor de wetenschap geboren is zou vermoedelijk iets te ver voeren. Hij hield van schetsen en grote lijnen, voor het precisiewerk op de vierkante centimeter was hij niet in de wieg gelegd. Tijdens de verdediging van zijn proefschrift, in herderstenuë (compleet met staf en schapenvacht), werd het hem bepaald niet gemakkelijk gemaakt. Op een gegeven moment moest zijn – helaas veel te vroeg gestorven – kompaan en paranimf Bart Graatsma hem zelfs bijstaan. Die zweetdruppels waren echter al gauw vergeten toen we met zijn allen, 's avonds laat, boven op de Sint Pietersberg met een paar schapen aan het spit en meer dan voldoende drank, onder een kraakheldere sterrenhemel en begeleid door de vérdragende klanken van een doedelzak, zijn promotie vierden. Een tafereel dat ik verder alleen ken uit de stripboeken van Asterix en Obelix. Henk was een praktijkdoctor, geen salongeleerde. Maar hoe het ook zij, de betekenis van Henk Hillegers voor het vegetatieonderzoek en natuurbeheer in ons land kan nauwelijks overschat worden. Dat was ook door het bestuur van de Plantensociologische Kring van Nederland gezien, toen we hem in 2009 tot erelid benoemden, een eer die eerder alleen aan Ies Zonneveld (2004) en aan zijn grote leermeester Victor Westhoff (1999) werd toebedeeld. Henk was ook present bij talloze excursies van onze kring in Zuid-Limburg. Je hoefde hem niet in het programma in te delen of uit te nodigen, Henk kwam vanzelf opdagen en verrijkte dan de dag met zijn ongebreidelde kennis over het Zuid-Limburgse land. Legendarisch is de excursie die hij in Maastricht leidde met tot onderwerp de bijzondere muurvegetatie van de stad. Henk ging in conclaaf met de gemeente en kreeg het voor elkaar dat die dag een tak van de Jeker werd afgedamd, zodat de begroeiingen van dichtbij en in alle rust bestudeerd konden worden. Niet alleen wij maar ook de mergellandschappen zullen Henk missen. Alleen als Henk het vertrouwde 'dek-om, dek-om' riep, kwamen de schapen naar de poort gesneld.

Joop Schaminée